

ANTONI CAPILLA & GABRIEL PERNAU
FOTOGRAFIES DE FREDERIC CAMALLONGA

BARCELONA
BARRI A BARRI

SANT MARTÍ

EL BESÒS I EL MARESME · EL CAMP DE L'ARPA DEL CLOT · EL CLOT · DIAGONAL MAR
EL PARC I LA LLACUNA DEL POBLENOU · EL POBLENOU · PROVENÇALS DEL POBLENOU
SANT MARTÍ DE PROVENÇALS · LA VERNEDA · LA VILA OLÍMPICA DEL POBLENOU

Primera edició: Novembre 2010

© **Dels textos:** Antoni Capilla i Gabriel Pernau

© **De les fotografies:** Frederic Camallonga

© **D'aquesta edició:** Ajuntament de Barcelona i Cossetània Edicions

Edita:

Ajuntament de Barcelona
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 Barcelona
Tel. 93 402 31 31
www.bcn.cat/publicacions

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 – 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91 – Fax 977 61 43 57
www.cossetania.com – cossetania@cossetania.com

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona: Ignasi Cardelús,
Enric Casas, Eduard Vicente, Jordi Martí, Màrius Rubert, Jordi Campillo, Glòria
Figueroa, Víctor Gimeno, Joan A. Dalmau, Carme Gibert, José Pérez Freijo

Director d'Alcaldia i Comunicació: Enric Casas

Director d'Imatge i Serveis Editorials: José Pérez Freijo

Coordinació editorial: laQuadriga

Impressió: Formes Gràfiques Valls, SA

ISBN: 978-84-9791-783-4

Dipòsit legal: T-1.245-2010

El contingut d'aquest llibre no podrà ser reproduït, ni totalment
ni parcialment, sense el permís previ de l'editor

Tots els drets reservats

BARCELONA BARRI A BARRI

SANT MARTÍ

EL BESÒS I EL MARESME · EL CAMP DE L'ARPA DEL CLOT · EL CLOT · DIAGONAL MAR
EL PARC I LA LLACUNA DEL POBLENOU · EL POBLENOU · PROVENÇALS DEL POBLENOU
SANT MARTÍ DE PROVENÇALS · LA VERNEDA · LA VILA OLÍMPICA DEL POBLENOU

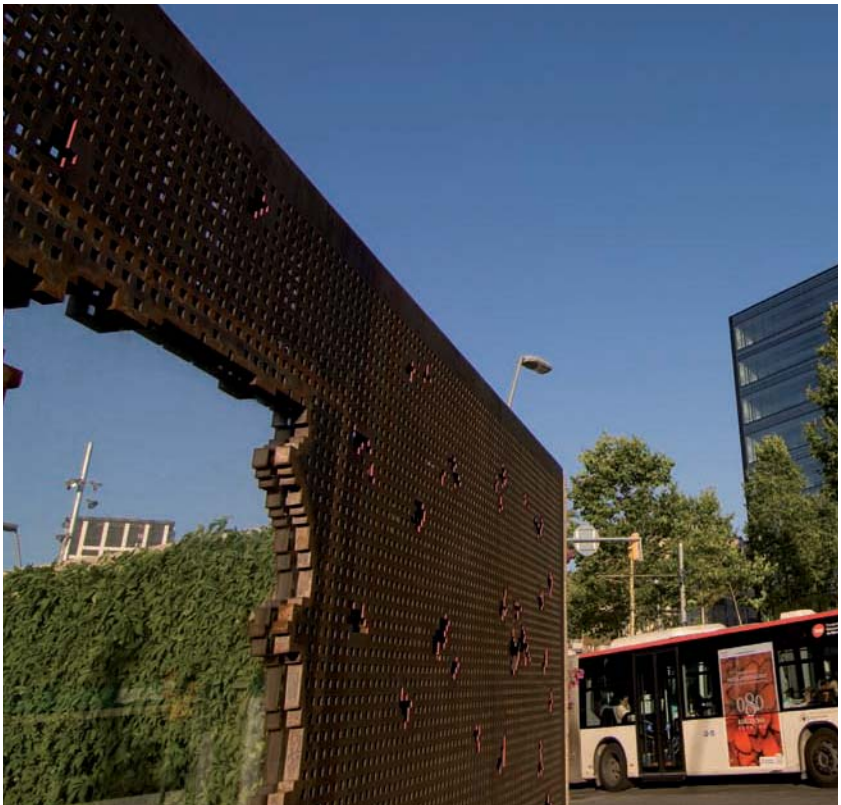
ANTONI CAPILLA & GABRIEL PERNAU
FOTOGRAFIES DE FREDERIC CAMALLONGA

Cossetània
EDICIONS

Ajuntament de Barcelona

SANT MARTÍ PASSAT INDUSTRIAL I MODERNITAT

SANT MARTÍ ÉS EL DISTRICTE DE LES GRANS PLATGES que, a l'estiu i els caps de setmana de tot l'any, s'omplen de barcelonins delerosos de gaudir del mar, el districte de la Vila Olímpica, el Port Olímpic i el gran espai que l'any 2004 va acollir el Fòrum Universal de les Cultures. La primera línia del litoral és un desplegament de modernitat i zones d'oci que s'exhibeixen sense vergonya als ulls dels barcelonins i dels forasters que acaben d'aterrar a Barcelona. Al

darrere, hi ha molt més. Sant Martí són deu barris relativament joves i plens d'aspectes atractius que tenen un nexa d'unió: tots ells compten amb un llarg passat industrial.

Hi va haver un temps en què el Poblenou concentrava el gruix de la indústria tèxtil catalana i, per aquest motiu, va arribar a ser conegut com el *Manchester català*. Però aquella etapa es va tancar a la segona meitat dels anys 80 del segle passat, quan Barcelona va ser proclamada seu dels

Jocs Olímpics del 1992. A l'espai que van deixar lliure les fàbriques, els magatzems i les naus que van traslladar-se a polígons industrials fora de la ciutat, s'hi aixequen ara blocs d'habitatges nous i lluentos, zones verdes, equipaments i complexos d'empreses vinculades a la societat de la informació i la comunicació.

El districte és, avui, una singular combinació de zones tradicionals dins les quals hi conviuen nuclis històrics d'animada activitat popular, amb places envoltades de casetes de pescadors, xemeneies centenàries, antigues fàbriques d'obra vista reconvertides en *lofts*, edificis d'oficines de disseny agosarat i gratacels construïts al més pur estil nord-americà. El visitant cu-

riós hi trobarà construccions singulars com la Torre Agbar o Media TIC, agradables rambles per passejar com la del Poblenou, parcs de grans dimensions signats per arquitectes com Enric Miralles o Jean Nouvel, ports esportius, carrerons d'arquitectura popular i un cementiri on, entre panteons d'estil neoclàssic o neogòtic, hi ha enterrats uns quants catalans il·lustres.

Aquesta guia del districte de SANT MARTÍ és la primera de la col·lecció BARCELONA, BARRI A BARRI, que convida els barcelonins a practicar turisme urbà i a redescobrir els tresors, uns més coneguts que altres, que s'amaguen als barris de la ciutat. Us animem a fer-ho sense presses i amb els ulls oberts. ♦

8 EL BESÒS I EL MARESME

Ca l'Illa	11
Rambla Prim	11
Mercat del Besòs	12
Pl. Theolongo Bacchio	12
Torre Telefònica	13
Fòrum de les Cultures	15
Edifici Fòrum	16
La Fraternalitat	17

18 EL CAMP DE L'ARPA DEL CLOT

Fàbrica Costa Font	20
Can Mirallets	21
Plaça de la Tortuga	22
Escola Zafra	22
Foment Martinenc	24
Plaça de Can Robacols	24
Laboratoris Uriach	25
Formiga Martinenca	26
Font de l'Ànec	27

28 EL CLOT

Els Encants Vells	30
La Farinera del Clot	31
Habitatges obrers	31
Orfeó Martinenc	32
Can Rivera	32
Ocells de Paper	33
Sant Martí del Clot	33
El Vapor del Clot	34
La Caixa	34
Mercat del Clot	35
Passatge de Can Robacols	36
Parc del Clot	37
Casa de la Vila	37
Torre de Sant Joan	38
La Perfecció	39

40 DIAGONAL MAR I EL FRONT MARÍTIM

Palo Alto	42
Torre de les Aigües	43
Parc Diagonal Mar	44
Hotel Barcelona Princess	44
Les Platges	46

48 EL PARC I LA LLACUNA DEL POBLENOU

Plaça de les Glòries	50
Disseny Hub Barcelona	51
Torre Agbar	51
Centre Comercial Glòries	53
D197-D199	53
CMT	54
Ca l'Aranyó	55
Fundació Vila Matas	56
Media TIC	57
RTVE	58
Interface Building	59
Can Canela	60
Consell Audiovisual	61
Edifici BTV	61
Pla de la Nostàlgia	62
Museu de Carrosses	62
CC Parc-Sandaru	63

64 EL POBLENOU

Hotel Me	66
Can Felipa	67
Jardins de Gandhi	67
Can Saladrigas	68
Mercat del Poblenou	69
Plaça Prim	69
L'Aliança del Poblenou	70
La Vanguardia	70

La Flor de Maig	72
Masia Massana	73
Cementiri del Poblenou	73
Centre Abraham	75
Parc del Poblenou	76
Platja del Bogatell	76

78 PROVENÇALS DEL POBLENOU

Can Jaumandreu	80
Frigo	81
Can Ricart	82
Parc Central del Poblenou	84
Xemeneia Buigas i Samsó	85
Fàbrica Oliva Artés	86
La Escocesa	86
Església del Sagrat Cor	88

90 SANT MARTÍ DE PROVENÇALS

Parc de Sant Martí	91
Can Planes	93
Sant Martí Vell	95
Ca l'Arnó	95
Can Cadena	96
Edifici Agricultura	97

98 LA VERNEDA I LA PAU

Can Riera	100
Rambla Prim	100
Plaça de la Palmera	102
El Piramidón	103

104 LA VILA OLÍMPICA DEL POBLENOU

Biblioteca de les Aigües	106
Parc de Carles I	107
Avinguda Icària	107

El Centre de la Vila	108
Plaça Tirant lo Blanc	109
Tallavents	109
Parc de la Nova Icària	110
Plaça dels Campions	110
Platja de la Nova Icària	111
Fanals d'Antoni Rosselló	111
Centre Meteorològic	112
Parc del Port Olímpic	112
Plaça dels Voluntaris	114
Xemeneia de Can Folch	116

SANT MARTÍ
EL BESÒS I EL MARESME

EL BESÒS I EL MARESME EREN DOS BARRIS

diferents que es troben a banda i banda de la Rambla Prim i que la divisió administrativa realitzada per l'Ajuntament va unificar en un de sol. El nucli de Besòs és una munició de blocs construïts en alçada i es troba a la dreta de la Rambla, mentre que el de Maresme, que conserva una zona amb activitat industrial en

el límit amb Provençals del Poblenou, és a l'esquerra. El barri fa de frontissa entre Barcelona i Sant Adrià de Besòs.

El Besòs i el Maresme va néixer el 1959 com a ciutat dormitori. Les darreres actuacions urbanes, com el Fòrum Universal de les Cultures, han dignificat el barri

Tots dos barris es van edificar a partir del 1959 amb caràcter d'urgència i amb una planificació tipus ciutat dormitori per fer front al greu problema de manca d'habitatge que patia Barcelona en els anys 50 i 60 i amb l'objectiu d'eradicar

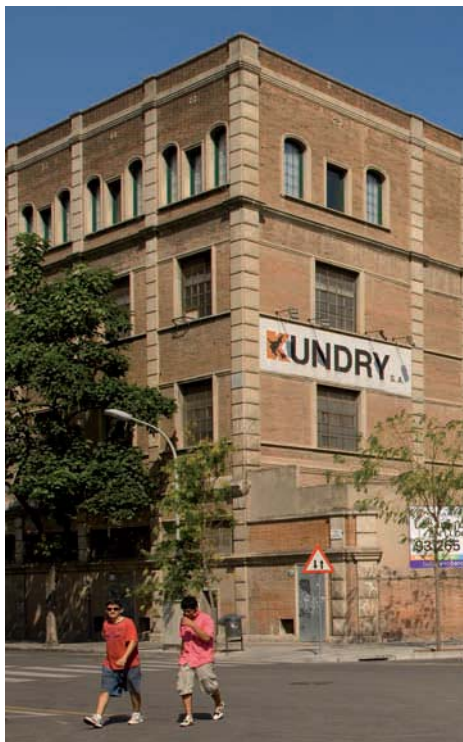
LLUITA VEÏNAL

Els nuclis de Besòs i Maresme van patir durant dècades nombrosos dèficits derivats de la deficient construcció realitzada a partir del 1959 pel Patronat Municipal de l'Habitatge i una promotora privada. A aquest problema s'hi van afegir la desatenció cap a aquella zona aïllada i l'existència de la riera d'Horta, l'actual Rambla Prim, que quan hi havia aiguats forts, com el 1962, inundava aquelles terres baixes.

El polígon del Besòs no era especialment petit. Constava de 5.000 habitatges i hi vivien 25.000 persones. En un principi va ser batejat com a Poblado del Suroeste del Río Besòs, que és clar, no era precisament del gust dels veïns. Van sorgir diferents propostes per donar-li un altre nom (Sant Josep, José Antonio...) però finalment es va imposar la denominació popular de Besòs.

El polígon del Maresme, més petit, no deu el nom a la comarca veïna, sinó als aiguamolls que en el passat cobrien la zona. La construcció del polígon va finalitzar el 1964 però la primera millora, l'enllumenat públic, va arribar sis anys més tard, mentre que la primera escola encara es faria esperar més. Per reivindicar inversions, ben aviat van sorgir entitats veïnals: l'Associació de Veïns de Maresme i el Centre Social de Besòs. ♦

els nuclis barraquistes del Somorrostro i de Montjuïc. El seu aïllament i el veïnatge amb el barri de la Mina, han impedit durant dècades la integració plena a la resta de la ciutat, tot i que darrerament la situació està canviant força.

Les inversions realitzades per les administracions públiques, amb la urbanització de la Rambla Prim a partir del 1982 i després amb la creació de dos pols d'atracció ciutadana com són Diagonal Mar i el recinte Fòrum, aplanen el camí perquè els seus habitants se sentin, avui, més barcelonins. El procés es veurà reforçat els propers anys amb la construcció de nous edificis de grans dimensions, com la Torre Telefònica, o el veïnatge amb el sector 22@ i el Campus Interuniversitari que s'està aixecant

1

al costat del mar, ja en el terme municipal de Sant Adrià de Besòs, i que inclourà un singular edifici de l'arquitecta Zaha Hadid. ♦

1 CA L'ILLA

A la part alta del barri, ocupant tota l'illa de cases Puigcerdà-Maresme-Bolívia-Marroc, es conserva una antiga fàbrica (Vicente Illa) on encara es manté l'activitat industrial. Ca l'Illa (Bolívia, 340) data del 1930 i és obra de l'arquitecte racionalista Carlos Martínez Sánchez. Va funcionar com a fàbrica de blanqueig, tints i estampats i, pel volum de la seva maquinària, va arribar a figurar entre les cent primeres de Sant Martí. Actualment, ocupen l'illa, que ha servit d'escenari

per al rodatge de pel·lícules, empreses de sectors diversos.

2 RAMBLA PRIM

Aquesta avinguda exerceix de columna vertebral del barri i s'ha convertit en una agradable zona de passeig que aplega als veïns dels nuclis del Besòs i del Maresme i que s'extingeix, abans d'arribar al mar, al recinte Fòrum. L'arteria segueix el curs natural de l'antiga riera d'Horta i, després d'anys de reivindicació popular, l'any 1982 se'n va inaugurar el primer tram, entre els carrers Cristóbal de Moura i Llull. Abans dels Jocs Olímpics de 1992 es va perllongar fins a la cruïlla Diagonal-Taulat i, per la seva part superior, fins a la ronda de Sant Martí després de

